

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ТА КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ**

Збірник тез науково-практичного семінару
30 жовтня 2020 року

Львів

УДК 343.13+343.98

П78

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою факультету №1 Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 13 жовтня 2020 р. № 3)

У п о р я д н и к : - Хитра А. Я.
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету №1 ФПФПП ЛьвДУВС
кандидат юридичних наук, доцент

Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування: тези доповідей учасників науково-практичного семінару (30 жовтня 2020 року) / упор. А.Я. Хитра. Львів: ЛьвДУВС. 2020. 117 с.

Збірник містить тези доповідей та повідомлень учасників науково-практичного семінару «Процесуальне та криміналістичне забезпечення досудового розслідування», яка відбудеться 30 жовтня 2020 року у Львівському державному університеті внутрішніх справ. У публікаціях українських учених і практиків висвітлено проблемні аспекти процесуального та криміналістичного забезпечення досудового розслідування. Наведено досвід фахівців у пошуку ефективних шляхів його удосконалення.

Опубліковано в авторській редакції. (Організатори науково-практичного заходу не завжди поділяють позицію авторів матеріалів. За достовірність поданих матеріалів відповідальність несуть автори)

УДК 343.13+343.98

© Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020

Абламська В. В.

науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем протидії злочинності
(Харківський національний університету внутрішніх справ)

Абламський С. Є.

доцент кафедри кримінального процесу та
організації досудового слідства факультету № 1,
кандидат юридичних наук, доцент,
(Харківський національний університету внутрішніх справ)

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСОБИ ПІД ЧАС ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ

Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення є важливим етапом досудового розслідування, який спрямований на виконання такого завдання кримінального провадження, як притягнення особи до відповідальності в міру її вини. У зв'язку з цим, процесуальний порядок повідомлення про підозру має відповідати загальним засад кримінального провадження. Зокрема, йдеться про взаємозв'язок таких засад, як: верховенство права; законність; презумпцію невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; забезпечення права на захист; змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів та у доведенні перед судом їх переконливості; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, тощо.

Правовий інститут повідомлення про підозру є новим як для теорії кримінального процесу, так і національного законодавства. З першого погляду начебто здається, що нормативні приписи статей 276-279 КПК України є очевидними та такими, що взагалі не можуть бути витлумачені в інший спосіб, ніж так як вони визначені законодавцем. Натомість, правореалізація вказаного інституту свідчить про діаметрально протилежне – нормативні вимоги, що стосуються порядку повідомленню про підозру, на практиці застосовуються неоднозначно, оскільки містять протиріччя та прогалини. Цей факт також наочно підтверджується наявністю значної кількості наукових публікацій, в яких піднімаються різні проблемні аспекти, пов'язані з повідомленням про підозру.

Як слушно відмітила О. В. Капліна, в будь-якому випадку виникаюча підозра – це попередній висновок про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, припущення, яке має бути перевірено та оцінено в сукупності з усіма доказами перш ніж обґрунтувати в обвинувальному акті твердження про вчинення цього кримінального правопорушення конкретною особою [1, с. 239-240]. Відтак, можна ствердити, що повідомлення особі про підозру є одним із найважливіших етапів досудового розслідування, яке тягне за собою важливі юридичні наслідки, що вказує на необхідність наявності в матеріалах кримінального провадження достатніх доказів про вчинення особою кримінального правопорушення. При цьому зібрані докази мають відповідати критеріям належності, допустимості та достовірності.

Приймаючи рішення про повідомлення особі про підозру, слідчий, прокурор із урахуванням положення ст.ст. 91,92 КПК України зобов'язані перевірити та оцінити докази на предмет їх допустимості, достовірності та достатності, які визначають: 1) подію кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); 2) винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; 3) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження. Звісно, що з урахуванням специфіки вчиненого кримінального правопорушення предмет доказування може бути розширений, тому слідчому, прокурору для прийняття рішення про повідомлення особі про підозру необхідно зібрати додаткові докази, які будуть свідчити про винуватість особи у вчиненні конкретного виду злочину. Наприклад, якщо це кримінальне правопорушення майнового характеру, то потрібно встановити вид і розмір завданої шкоди.

Вважаємо, що під час оцінки та перевірки доказів для прийняття рішення щодо повідомлення особі про підозру слідчий, прокурор повинен керуватися загальними критеріями допустимості доказів: 1) дотримання процесуальної форми збирання доказів; 2) належний суб'єкт збирання доказів; 3) належне процесуальне джерело; 4) належний спосіб збирання доказів. Разом із цим також доцільно брати до уваги критерії недопустимості доказів, які отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини (ст. 87 КПК України).

Як свідчить аналіз судових рішень, найбільш поширеними прикладами порушень процесуальної форми, які піддають сумніву достовірність доказів, отриманих у результаті порушення вимог закону щодо здійснення процесуальних дій. Зокрема, це стосується: проведення обшуку без понять; пред'явлення об'єкта для впізнання без дотримання вимоги закону щодо їх кількості; відсутність встановлених кримінальним процесуальним законодавством необхідних реквізитів процесуальних документів; порушення визначеного процесуального порядку проведення слідчої (розшукової) дії, тощо. В ракурсі другого критерію, порушення мають місце при проведенні слідчої (розшукової) дії працівником оперативного підрозділу без письмового доручення слідчого або прокурора, а також проведення слідчих (розшукових) дій слідчим, який не визначений в ЄРДР або не включений до складу групи слідчих.

З практичної точки зору особливо актуальним, і в той самий час доволі проблемним, є питання щодо допустимості доказів, якими обґрунтовується повідомлення про підозру, у випадку затримання особи. З огляду на те, що відповідно до ч. 2 ст. 278 КПК України особа має бути повідомлена про підозру не пізніше 24 годин з моменту її затримання, слідчий та/або прокурор повинні особливо ретельно перевірити зібрані докази на предмет їх належності, допустимості та достатності. Дотримання цим умов дозволить запобігати істотним порушенням прав і свобод людини, які гарантовані міжнародно-правовими актами, Конституцією України та іншими Законами. Нажаль, на практиці непоодинокими є випадки порушення вимог закону під час затримання особи, що звісно ставить під сумнів допустимість зібраних доказів, а отже й можливість обґрунтувати повідомлення про підозру. До таких порушень відносяться: недодержання 24-годинного строку повідомлення про підозру затриманій особі; не складення протоколу затримання або складення такого протоколу з порушенням процесуальної форми; затримання особи не на місці вчинення кримінального правопорушення, а через певний проміжок часу без ухвали слідчого судді; порушення права особи на захист; відсутність попередження про право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання; допит особи, яка затримана на місці вчинення кримінального правопорушення, в якості свідка. Відтак, наведені процесуальні порушення тягнуть за собою визнання судом доказів недопустимими, тому слідчий, прокурор повинні дуже ретельно дотримуватися нормативних вимог КПК України під час затримання особи, проведення першочергових процесуальних дій з такою особою та повідомлення її про підозру.

Резюмуючи вищевикладене, слід констатувати, що зміст письмового повідомлення про підозру в жодному разі не може ґрунтуватися на недопустимих доказах, оскільки це суперечить загальним засадам кримінального провадження. Крім того, це нівелює такі завдання кримінального провадження, як охорона прав, свобод та законних інтересів особи, неупередженість розслідування, застосування до кожного учасника належної правової процедури. І в цьому ракурсі законодавець чітко вказав, що недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень.

Список використаних джерел:

1. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 238–242.

Гарасим П.С.

начальник Шевченківського ВП
кандидат юридичних наук, доцент
(ГУНП України у Львівській області)

Кунтій А.І.

доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
факультету № 1 ІПФПНП
кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

НАКЛАДЕННЯ ГРОШОВОГО СТЯГНЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ

Грошове стягнення як реалізація застосування одного із видів заходів забезпечення кримінального провадження, що обмежує майнові права осіб, забезпечує ефективне вирішення завдань кримінального провадження. Окремим аспектам накладення грошового стягнення як різновиду засобу забезпечення кримінального провадження присвячено праці М.Х. Гафізова, Н.С. Карпова, Ю.А. Кузовенкової, А.В. Мурзановської, О.В. Нікітіної, О.С. Пахолюка, О.Ю. Татарова, А.М. Штанька та інших.

У науковій літературі під накладенням грошового стягнення, розглядають захід забезпечення кримінального провадження, який полягає в грошовому стягненні, що накладається на учасника кримінального провадження за невиконання процесуальних обов'язків, у випадках та розмірах,